

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การบริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา
 - 1.2 ความมุ่งหมายการบริหารสถานศึกษา
 - 1.3 หลักการบริหารสถานศึกษา
2. การมีส่วนร่วม
 - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
 - 2.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม
 - 2.4 หลักการและแนวคิดการมีส่วนร่วม
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3.1 ความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3.2 ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยในประเทศ

การบริหารสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

จันทรานี สงวนนาม (2551 : 3) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่ผู้บริหารจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ตลอดจนความสามารถในการติดต่อสื่อสารด้วยภาวะผู้นำมนุษยสัมพันธ์เพื่อบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิเชียร วิทยอุดม (2550 : 10) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการ ในกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรเป็นเรื่องของกลุ่มบุคคลที่ร่วมมือร่วมใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรได้ตั้งเป้าหมายไว้

สุนทร โคตรบรรเทา (2551 : 3 - 4) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การประสานงาน การชี้แนะ การเกื้อหนุนของผู้อื่นโดยกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การประเมินผล การปฏิบัติงาน จัดหาทรัพยากรองค์กร การสร้างบรรยากาศเกื้อหนุนทางจิตวิทยา การเกี่ยวข้องกับ ผู้ปกครอง การวางแผน การจัดตารางเรียน การทำบัญชี การแก้ปัญหา ความขัดแย้งของครู การแก้ปัญหาวินัยนักเรียน การประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และการอำนวยความสะดวกให้งานดำเนินต่อไป

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2552 : 15) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาความรู้ ในการบริหารเพื่อส่งผลให้การบริหารมีประสิทธิภาพ และคุณภาพ

กู๊ด (Good. 1973 : 14) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมและการจัดการเกี่ยวกับงานหรือกิจกรรมของสถานศึกษา ทั้งการบริหารธุรกิจสถานศึกษา และการดำเนินการที่เกี่ยวกับบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษา ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ นักเรียนโดยตรง เช่น การเรียนการสอน การแนะแนว กิจกรรม เสริมหลักสูตร

แคมป์เบล (Campbell. 1979 : 22) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัด แผนยุทธศาสตร์ในสถาบันการศึกษาเพื่อให้ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงาม มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดีของสังคม โดยการจัดแผนยุทธศาสตร์ ทางการศึกษาการใช้ทรัพยากร และกระบวนการบริหารที่สอดคล้องและเหมาะสมเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายตามวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง

ความมุ่งหมายการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้กล่าวถึงความมุ่งหมายการบริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549 : 3 - 5) ได้กล่าวว่า ความมุ่งหมาย การบริหารสถานศึกษาเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จตามจุดมุ่งหมายโดยอาศัยผู้อื่น ซึ่งหน้าที่ของ ผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณามี 5 ประการ ตามคำย่อ ภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้คือ

1. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อ ความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อกำหนดทิศทาง ขององค์กร

2. O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

3. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

4. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

5. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการทำงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

จันทรานี สวงนาม (2551 : 144) ได้กล่าวว่า ความมุ่งหมายการบริหารสถานศึกษาเป็นการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายหลัก นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

เซอร์จิโอแวนนี และคณะ (Sergiovanni and et al. 1980 : 260) ได้กล่าวว่า ความมุ่งหมายการบริหารสถานศึกษา เป็นการบริหารสถานศึกษา ควรมีหลักการบริหารเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จซึ่งประกอบไปด้วยงานสำคัญ 8 ประการ คือ

1. งานสัมพันธ์กับชุมชน
2. งานกิจกรรมนักเรียน
3. งานหลักสูตรการสอน
4. งานบริหารบุคลากร
5. งานอาคารสถานที่
6. งานธุรการ
7. งานพัฒนาบุคลากร
8. งานประเมินผล

คิมบรอกห์ และนัมนเนอรี (Kimbrough and Nummery. 1988 : 164) ได้กล่าวว่า ความมุ่งหมายการบริหารสถานศึกษา เป็นการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายของงานบริหารสถานศึกษาเป็น 8 งานด้วยกัน คือ

1. งานบริหารหลักสูตรและการสอน
2. งานบริหารเศรษฐกิจการศึกษา
3. งานธุรการ
4. งานบริหารบุคคล
5. งานกิจการนักเรียน

6. งานสภาวะผู้นำในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
7. งานด้านการประเมินผลการวิจัย
8. งานสร้างความเชื่อถือจากประชาชน

สรุปได้ว่า ความมุ่งหมายการบริหารสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานของสถานศึกษา ให้บรรลุเป้าหมาย และผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีการกำกับดูแลช่วยเหลือ ซึ่งเป็นการควบคุมคุณภาพของผู้เรียนรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหา และพัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ

หลักการบริหารสถานศึกษา

ยงยุทธ เกษสาคร (2550 : 62) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารสถานศึกษา เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาใน 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเป็นผู้นำ พื้นฐานในการเป็นผู้นำทางการวางแผนการประสานงาน การติดต่อสื่อสาร การจัดการ และการดำเนินการ การมอบหมายงาน การสั่งการ และการประเมินผลการแก้ปัญหาคัดความขัดแย้ง การบริหารงานเป็นทีม การตัดสินใจ
2. ด้านเทคนิค คือ ความสามารถในการใช้เครื่องมือ ระเบียบวิธีปฏิบัติหรือเทคนิคต่าง ๆ ของสาขาวิชาเฉพาะ และมีการปรับปรุงและพัฒนางานให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น จูงใจบุคคลอื่นได้ มีความชำนาญในการติดต่อประสานสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและได้บังคับบัญชาส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม
4. ด้านความคิด มีความสามารถในการใช้สมองคิดริเริ่มสร้างสรรค์คิดวางแผนการล่วงหน้าก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ โดยเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งต่าง ๆ และสามารถคาดคะเนเหตุการณ์ และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อหน่วยงานของตนเองได้
5. ด้านการบริหาร มีความรู้ความชำนาญด้านการบริหารในหน่วยงานที่ตนเองรับผิดชอบ โดยสามารถทำความเข้าใจกับนโยบาย นำนโยบายและอำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย มาทำการวางแผนจัดหน่วยงาน จัดบุคลากร สั่งงาน แก้ไขปัญหาติดตาม ประสานงาน ควบคุม รายงาน และควบคุมค่าใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2554 : 47) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารสถานศึกษา เป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกัน ปฏิบัติงาน โดยใช้ทรัพยากรและกลวิธีที่เหมาะสม ทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

วันวิสา ยังช่วย (ออนไลน์. 2556) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารสถานศึกษาเป็นการประสานงานให้บุคคลต่าง ๆ ปฏิบัติงานร่วมมือกันดำเนินการให้เป็นได้ด้วยดีและบำรุงรักษาสถานศึกษาให้ดำรงอย่างมั่นคงและมีความเจริญก้าวหน้าในสถานศึกษายิ่งขึ้นต่อไป

แบลนชาร์ด (Blanchard, 1972 : 79) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารสถานศึกษาเป็นแนวทางการบริหารในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคคลและกลุ่มบุคคลซึ่งพร้อมด้วยปัจจัยทางการบริหาร

เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 1987 : 58) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการของการทำงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า หลักการบริหารสถานศึกษา เป็นแนวทางการจัดการ และการดำเนินงานในการบริหารสถานศึกษา ปฏิบัติงานร่วมมือกันดำเนินการให้เป็นไปได้ด้วยดี บำรุงรักษาสถานศึกษาให้ดำรงอย่างมั่นคง มีความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษา มีการประสานงาน ควบคุม รายงาน และควบคุมค่าใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

การมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการ ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2550 : 104) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับ โครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และการรับรู้-เรียนรู้การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า แนวคิดการมีส่วนร่วมเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะจัดการทรัพยากรของชุมชนด้วยตัวของชุมชนเองได้ และในการอธิบายการมีส่วนร่วมนั้น จำเป็นต้องอธิบายระดับของการมีส่วนร่วมเพื่อที่จะชี้ให้เห็นความสามารถของชาวบ้านในการเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2553 : 96) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนรวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายและการตัดสินใจขององค์กรการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิดที่เป็นการสื่อสารสองทางทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553 : 12) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้าไปมีส่วนร่วมทั้งทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตนเองและชุมชน

วันชัย โกลละสุด (2553 : 4) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ร่วมกัน เพื่อการจัดงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

และประสบความสำเร็จ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้น ๆ จะอยู่ในขั้นตอนใดก็ตามขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถประสบการณ์ข้อจำกัดขององค์กรในแต่ละกระบวนการของการดำเนินการบริหารเป็นเกณฑ์

สมเดช สีแสง (2553 : 22) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการภายในขอบเขตหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการบริหารแบบใหม่ที่เรียกว่า การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Control หรือ TQC)

สมยศ นาวิการ (2553 : 1) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของการให้ผู้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคลใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหา ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ อันถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารให้เข้ากับผู้บังคับบัญชา และต้องการให้ผู้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจ

พุตตี (Putti. 1987 : 304) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง พื้นฐานของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลให้การบริหารจัดการมีลักษณะกว้างขวาง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้การมีส่วนร่วมขยายไปสู่การปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ

นิวสตรอม และเดวิส (Newstrom and Davis. 1993 : 222) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง เป็นการเกี่ยวข้องในด้านจิตใจ และอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในสถานการณ์ที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ที่จะกระทำในสิ่งที่บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และแบ่งความรับผิดชอบระหว่างสมาชิกในกลุ่มทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลในองค์กร หรือต่างองค์กรได้ร่วมกัน ตั้งแต่การเริ่มคิด เริ่มวางแผน เริ่มปฏิบัติการ รวมทั้งร่วมติดตาม และประเมินผล ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งอำนาจหน้าที่ เกิดการสร้างสรรค์ที่จะกระทำในสิ่งที่บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เพื่อให้องค์กรบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และคุณภาพมากที่สุด

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2551 : 17) ได้กำหนดความสำคัญของการมีส่วนร่วมเป็นประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. ช่วยสร้างความสามัคคีรวมพลังของบุคคลในองค์กร
2. ช่วยให้ทราบถึงความต้องการขององค์กรทั้งหมด

3. ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น ลดความเฉื่อยชาในการปฏิบัติงาน และการย้ายงาน

4. ช่วยลดความขัดแย้ง และการต่อต้านจากพนักงานระดับต่ำ
5. ช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน และให้สุขภาพจิตของคนในองค์กรดีขึ้น
6. ช่วยเพิ่มผลผลิตในองค์กร
7. สร้างสรรค์หลักการประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในองค์กร
8. ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงานใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และทะนุถนอม
9. ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกว่าเข้าเป็นส่วนหนึ่งในองค์กร
10. เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาในการควบคุมงานให้ลดน้อยลง และทำให้ผลของงานดีขึ้น

ชินรัตน์ สมสืบ (2550 : 37) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วม เป็นการพัฒนาระบวนการที่ซับซ้อนเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุก ๆ ด้าน ซึ่งทุกคนต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. เป็นเครื่องชี้ว่าการตัดสินใจของรัฐบาลมาจากความต้องการ
2. เพิ่มความรับผิดชอบและเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจสอบได้ของรัฐ
3. ช่วยในการสร้างแผนต่าง ๆ ที่ดีกว่าเดิม
4. เพิ่มความสำเร็จในการปฏิบัติงาน
5. สร้างการสนับสนุนให้แก่หน่วยวางแผน

จินตวีร์ เกษมสุข (2554 : 3) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วม เป็นการที่ประชาชนจะต้องเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจระดับต่าง ๆ ทางการจัดการบริหาร และทางการเมือง เพื่อกำหนดความต้องการในชุมชนของตน

สตีเวน และ โปเตอร์ (Steers and Porter. 1991 : 3) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วม เป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ขององค์กรหรือสังคม

ฮอดกิ้นสัน (Hodgkinson. 1991 : 94) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วม เป็นการแสดงความคิดเห็นความรู้สึกหรือความปรารถนาของกลุ่มบุคคลโดย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม และสร้างคุณประโยชน์เพื่อสังคม

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรมในการจัดการศึกษาตั้งแต่การศึกษาปัญหาการวางแผนดำเนินการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนให้การจัดการศึกษานั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการกล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 11) ได้กำหนด ลักษณะการมีส่วนร่วม มี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมคิดริเริ่มและตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมวางแผน
3. การมีส่วนร่วมดำเนินการ
4. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล
5. การมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ประชุม สุวดีดี (2551 : 4) ได้กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมเกิดจากพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. เป็นบุคคลที่จะต้องมีความสามารถที่จะเข้าร่วม ต้องเป็นผู้มีศักยภาพ ที่จะเข้าร่วม ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการวางแผน การบริหารจัดการ การบริการองค์กรตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

2. เป็นบุคคลที่มีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ผู้นั้นจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมได้

3. เป็นบุคลากรที่มีความประสงค์จะเข้าร่วม เป็นผู้ที่มีความเต็มใจสมัครใจที่จะเข้าร่วม เล็งเห็นผลประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องไม่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยตนเองไม่ประสงค์จะเข้าร่วม

4. เป็นบุคคลที่ต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม เป็นผู้ที่มีโอกาสที่จะเข้าร่วม ซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจให้กับบุคคลในการตัดสินใจ และการกำหนดกิจกรรมที่ตนเองต้องการ ในระดับที่เหมาะสม บุคคลจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง

ชร สุนทรายุทธ (2551 : 540) ได้กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วม จำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) คือ การกำหนดตามความต้องการ และจัดลำดับความสำคัญ

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) คือ การนำสิ่งที่ได้จากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ

3. การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ (Benefits) คือ การคำนึงถึงผลประโยชน์เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation)

เมตต์ เมตต์การ์ณจิต (2553 : 24 - 25) ได้กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นการพิจารณา จำแนกการมีส่วนร่วมไว้หลายลักษณะ ดังนี้

1. จำแนกตามกระบวนการบริหาร คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การจัดองค์การ การสื่อสาร การประสานงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. จำแนกตามประเภทของกิจกรรมที่เข้าร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการประชุมการเสียดสว ทรัพย์สิน ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมเป็นผู้เชิญชวน และการมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน

3. จำแนกตามระดับความเข้มข้นของการมีส่วนร่วม

4. จำแนกตามวิธีการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมโดยตรง และการมีส่วนร่วมโดยอ้อม อันดิงตัน และเนลสัน (Hugtington and Nelson. 1976 : 12 - 15) ได้กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมโดยคู่ที่กิจกรรม เช่น การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง

2. การมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจากระดับการบริหาร 3 ระดับ คือ ระดับแนวราบ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมโดยไม่จริงจัง ระดับแนวตั้ง เป็นการมีส่วนร่วมกับผู้ที่มีอำนาจมากกว่าผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับทั้งแนวตั้ง และแนวราบ

3. การมีส่วนร่วมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีอำนาจ และควบคุม

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff. 1981 : 6) ได้กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วม แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมเป็น 4 ด้าน

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วม เป็นการที่บุคคล ชุมชน กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่าง ๆ นั้น เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในลักษณะของการบริหารจัดการหรือสนับสนุน ทรัพยากร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายกิจกรรมนั้น ๆ การคิดค้นปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไข ร่วมกันเลือกแนวทางในการแก้ปัญหา แล้วปฏิบัติตามแนวทาง ตลอดจนการติดตาม ประเมินผล

หลักการและแนวคิดการมีส่วนร่วม

ประเวศ วะสี (2549 : 9 - 10) ได้กล่าวว่า หลักการ และแนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาความหวังของสังคมเป็นเสมือนเครื่องมือการพัฒนาจิตใจ ครอบครัว วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม จึงมีความจำเป็นที่ต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลาง และทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในขณะที่การศึกษามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

จันทราณี สงวนนาม (2551 : 8) ได้กล่าวว่า หลักการ และแนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปอาศัยความร่วมมือร่วมใจเพื่อการปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ ร่วมมือกันดำเนินงานอย่างมีเหตุผล มีข้อดีคือเกิดความสามัคคีระหว่างผู้ร่วมงาน

ประกอบ กุลเกลี้ยง (2550 : 1 - 5) ได้กล่าวว่า หลักการ และแนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นการมีส่วนร่วมดำเนินการได้ 2 ทาง คือ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าร่วมเป็นองค์คณะบุคคลในการบริหาร โดยตรงหรือคัดเลือกตัวแทนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมรับผิดชอบทั้งการรับรู้ การเข้าร่วมรับภาระสร้างความร่วมมือร่วมใจแสดงความคิดเห็นเพื่อให้การบริหารสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการมากที่สุด

วิโรจน์ สารรัตนะ (2551 : 59) ได้กล่าวว่า หลักการและแนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นการก่อให้เกิดความเกี่ยวข้องนำไปสู่ความผูกพันที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลโดยผู้ส่วนร่วม อาจประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จุลินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์ (2552 : 1) ได้กล่าวว่า หลักการ และแนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา ชุมชน และองค์กร เอกชน เพื่อนำไปสู่คุณภาพการศึกษา

สตีล และ โปเตอร์ (Steers and Porter. 1991 : 3) ได้กล่าวว่า หลักการ และแนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ขององค์การหรือสังคม

ฮอดกิ้นสัน (Hodgkinson. 1991 : 94) ได้กล่าวว่า หลักการและแนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นการแสดงความคิดเห็นความรู้สึกรหรือความปรารถนาของกลุ่มบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม และสร้างคุณประโยชน์เพื่อสังคม

สรุปได้ว่า หลักการและแนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจร่วมจัดการศึกษาเสมือนเป็นเครื่องมือการพัฒนาจิตใจครอบครัววัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อมเศรษฐกิจ และสังคมต้องเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การศึกษาที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 51) ได้ให้ความหมายของ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า หมายถึง องค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษา ซึ่งในความแตกต่างและความหลากหลายของตัวองค์คณะบุคคลที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการทำให้ วัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยอาศัยความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในด้าน ต่าง ๆ ของบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ดังนี้ ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อน ปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพการศึกษาคณะลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทั้งในส่วนที่ คาดหวัง และสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นร่วมกับครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้แทนครู เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพครู มีความสำคัญ ต่อการนำเสนอ ข้อมูลด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน รู้สภาพปัญหา และความต้องการ สนับสนุนช่วยเหลือ รวมทั้งการรายงานผลการจัดการศึกษา ผู้แทนองค์กรชุมชนเป็นผู้สะท้อน สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและให้ความร่วมมือ กับสถานศึกษาทั้งด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

ธีระ รุญเจริญ (2553 : 14) ได้กล่าวว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพจะต้องสอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชนและตอบสนองนโยบายของรัฐ ดังนั้นจึงต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของ ชุมชนทุกชั้นตอน เพราะถือว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดคุณลักษณะ

โกวิท วรพิพัฒน์ (2554 : 5) ได้กล่าวว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง ให้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียกับการตัดสินใจที่เกิดขึ้น ในสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพครู มีความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูล ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 9) ได้กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ตามกรอบที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นความหลากหลายของบุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ จึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนปัญหา และความต้องการด้านคุณภาพทางการศึกษา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งในส่วนที่คาดหวัง สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษามือปกครอง และชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ผู้แทนครู เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการการสนับสนุนช่วยเหลือ รวมทั้งรายงานผลการจัดการศึกษา
3. ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนสภาพของปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้
4. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหา ความต้องการที่ครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษา มีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในเรื่องการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการจัดการศึกษา และเชื่อมโยงแผนพัฒนาการศึกษา กับแผนพัฒนาท้องถิ่น
5. ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้ที่สะท้อนภาพของความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ช่วยจรรโลงคุณค่าของสถาบันไปสู่ศิษย์รุ่นหลังให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเช่นกัน
6. ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ เป็นผู้นำเสนอและเติมเต็มข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนาซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม
7. ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง และมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะกรรมการและเลขานุการซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผลการประชุม และสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย ฯลฯ รวมทั้งการพิจารณานามดี ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 22) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนให้กับเด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพได้มาตรฐาน ได้แก่ สนับสนุนการดำเนินงานในการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการของสถานศึกษาประสานความร่วมมือ สร้างความเข้าใจกับประชาชนทั่วไป และผู้ปกครองของนักเรียนเพื่อให้เห็นความสำคัญในการสนับสนุนช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่ขาดแคลน หรือมีความสามารถพิเศษ เพื่อให้เด็กเรียนจบหลักสูตร และเกณฑ์เด็กเข้าเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาต้องตระหนัก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 42) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนให้กับเด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐานรัฐธรรมนูญในปัจจุบันได้ให้หลักประกันกับประชาชนในด้านเสรีภาพในการศึกษาอบรม สิทธิในการศึกษาอบรมขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี โดยรัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและถือเป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องเข้ารับการศึกษาอบรม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นผู้ มีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทุกคนที่อยู่ในเขตบริการของสถานศึกษาให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับทุกคนตามมาตรฐาน

สน สุวรรณ (ออนไลน์, 2553) ได้กล่าวว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมทางการศึกษากับโรงเรียน โดยหลักการนำเอากิจกรรมของชุมชนเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนแบบบูรณาการด้วยการประสานความรู้สึที่ดีต่อกัน และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนหรือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมบริหารงานทางการศึกษาของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ร่วมวิเคราะห์ความต้องการของโรงเรียน ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์และแผนพัฒนาโรงเรียนร่วมนำเสนอกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ร่วมพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ร่วมพัฒนาคุณภาพแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ร่วมพัฒนาศักยภาพของโรงเรียน และร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ สภาพปัญหา การส่งเสริมสนับสนุนให้กับเด็กทุกคนในเขตบริการได้รับ

การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐานร่วมพัฒนาคุณภาพแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
ร่วมพัฒนาศักยภาพของโรงเรียน และร่วมติดตามประเมินผล การปฏิบัติงานของโรงเรียน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 43) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ
ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ดังนี้

1. การบริหารวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 31) ได้กำหนดขอบข่าย/ภารกิจ
การบริหารวิชาการว่าประกอบด้วย 17 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตร
ท้องถิ่น

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

8. การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

9. การนิเทศการศึกษา

10. การแนะแนว

11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา

12. การส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่น

14. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุว องค์กร หน่วยงาน

สถานประกอบการ และสถานที่จัดการศึกษา

15. การจัดทำระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษา

16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนใช้ในสถานศึกษา

17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 23) ได้กำหนดขอบข่ายของวิชาการว่าประกอบด้วย

1. ด้านการจัดหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้

2. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. ด้านการนิเทศการเรียนการสอน
5. ด้านการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน
6. ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 7) ได้กล่าวว่า การบริหารวิชาการ เป็นการจัดการศึกษา คุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา ประกอบด้วย งานหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน การจัดการบุคลากรที่เกี่ยวข้องการจัดตั้งส่งเสริมงานด้านวิชาการและงานด้านวัดผลประเมินผล

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2553 : 7) ได้กล่าวว่า การบริหารวิชาการ เป็นการบริหาร สถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni. 1980 : 267 - 268) ได้กล่าวว่า การบริหารวิชาการ เป็นการบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนา การเรียนการสอนให้ได้ผลดี

จอร์ตัน (Gorton. 1983 : 158 - 164) ได้กล่าวว่า การบริหารวิชาการ เป็นการดำเนิน กิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนของ นักเรียนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งได้แก่ งานด้านหลักสูตร การจัดแผนการเรียน การจัดการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร ทางด้านวิชาการ การวัดผล และประเมินผล รวมถึงการนิเทศการสอน

สรุปได้ว่า การบริหารวิชาการ เป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มุ่งจัดการศึกษาให้มี คุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้สามารถ ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้มีการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

2. การบริหารงบประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 34 - 50) ได้ให้ความหมาย การบริหารงบประมาณ เป็นการกระจายอำนาจภารกิจของงบประมาณของสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การจัดทำแผนงบประมาณ
2. การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ
3. การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณ
4. การเปลี่ยนแปลงงบประมาณ
5. การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ
6. การตรวจสอบติดตาม และรายงานการใช้งบประมาณ
7. การตรวจสอบติดตาม และรายงานผลการดำเนินงาน
8. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

9. งานกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
10. การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
11. การเบิกเงินจากคลัง
12. การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
13. การนำเงินส่งคลัง
14. การจัดทำบัญชีการเงิน
15. การจัดทำรายการทางการเงิน และงบการเงิน
16. การจัดทำและจัดหาแบบบัญชี ทะเบียน และรายงาน
17. การวางแผนพัสดุ
18. การกำหนดรูปแบบรายงานหรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือสิ่งก่อสร้าง
19. การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดทำ และจัดหาพัสดุ
20. การจัดหาพัสดุ
21. การควบคุมดูแลบำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ
22. การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน

พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ (2550 : 21) ได้กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ เป็นการจัดการการเงินของรัฐบาลที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงรายรับรายจ่ายของโครงการต่าง ๆ ที่กำหนดว่าจะทำในระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเงินจำนวนเงินค่าใช้จ่ายของแต่ละโครงการว่าจะต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใด และจะหาเงินจากทางใดเพื่อนำมาใช้จ่ายตามโครงการนั้นๆ

เซอร์วูด (Sherwood. 1964 : 18) ได้กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ เป็นการแสดงออกมาในรูปตัวเงิน แสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่งแผนนี้จะรวมถึงการประมาณการงบประมาณ กิจกรรม โครงการ และค่าใช้จ่ายตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุน

วิลดาฟสกี (Wildavsky. 1964 : 4) ได้กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ เป็นเรื่องของการเงินที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร และอำนาจให้แก่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ การบริหารงบประมาณจึงเป็นหัวใจของกระบวนการทางการศึกษา

ลินช์ (Lynch. 1979 : 3) ได้กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ เป็นการจัดทำขึ้นเพื่อโครงการต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น มีการประมาณทรัพยากรที่มีค่าและต้องการที่จะนำมาใช้ และการเปรียบเทียบการกระทำในอดีตและความต้องการที่จะทำในอนาคต

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณ เป็นการกระจายอำนาจภารกิจของการจัดการด้านการเงินของสถานศึกษาเพื่อแสดงรายรับรายจ่ายของโครงการต่าง ๆ ที่กำหนดว่าจะทำในระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเงินจำนวนเงินค่าใช้จ่ายของแต่ละโครงการว่าจะต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใด เพื่อให้การวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่การบรรลุเป็นหมายของกิจการ

3. การบริหารงานบุคคล

ทงงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2549 : 3) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล เป็นการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นโดยใช้กระบวนการทำงานกับผู้อื่นและทรัพยากรของสถานศึกษาภายใต้กิจกรรมการบริหาร และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (2549 : 108) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล เป็นกระบวนการวิเคราะห์และคาดคะเนความต้องการบุคลากรอย่างเป็นระบบโดยระบุจำนวนประเภทของบุคคลที่จะปฏิบัติงานรวมถึงระดับทักษะ ความรู้ ความสามารถที่ต้องการ เพื่อให้องค์กรมั่นใจว่ามีบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีจำนวนเพียงพอกับการปฏิบัติภารกิจที่คาดว่าจะมีในอนาคต พร้อมทั้งกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ และมีการใช้บุคลากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 49 - 53) ได้กำหนดการบริหารงานบุคคล เป็นขอบข่ายภารกิจในการดำเนินงาน ได้แก่

1. การวางแผนอัตรากำลัง
2. การกำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา
3. การเกลี่ยอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
4. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
5. การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
6. การเปลี่ยนแปลงสถานภาพวิชาชีพ
7. เงินเดือนและค่าตอบแทน
8. การเลื่อนขั้นเงินเดือน
9. การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
10. การประเมินผลการปฏิบัติงาน
11. การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ
12. มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ
13. การลาศึกษาต่อ
14. การส่งเสริมวินัยสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
15. การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
16. การสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
17. การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ
18. การอุทธรณ์
19. การร้องทุกข์

20. การออกจากราชการ
21. การขอรับใบอนุญาตและการขอต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
22. งานทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
23. งานยกเว้นคุณสมบัติ
24. งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
25. งานเลขานุการ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 81 - 89) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล เป็นขอบข่ายการบริหารงานบุคคลตามแนวโรงเรียน ปฏิรูปการศึกษาโดยยึดหลักการและแนวคิดเพื่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องยึดหลักความเป็นอิสระในการบริหารบุคคลของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาตามนโยบาย กฎ และหลักเกณฑ์ที่กำหนดและยึดหลักธรรมาภิบาล ดังนี้

1. การวางแผนอัตรากำลัง
2. การกำหนดตำแหน่ง วิชยฐานะข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา
3. การเกลี่ยอัตรากำลังข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา
4. การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง
5. การย้ายข้าราชการครูทางการศึกษา
6. การเปลี่ยนแปลงสถานภาพวิชาชีพ
7. เงินเดือน และค่าตอบแทน
8. การเลื่อนขั้นเงินเดือน
9. การพัฒนาข้าราชการ และบุคลากรทางการศึกษา
10. การลาศึกษาต่อ
11. การประเมินผลการปฏิบัติงาน
12. การส่งเสริม และยกย่องเชิดชูเกียรติ
13. มาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณวิชาชีพ
14. การส่งเสริมวินัยสำหรับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา
15. การดำเนินการทางวินัย การลงโทษข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา
16. การสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน
17. การรายงานการดำเนินการทางวินัย และการลงโทษ
18. การอุทธรณ์
19. การร้องทุกข์
20. การออกจากราชการ

21. การขอรับใบอนุญาต และการขอต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
22. งานทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
23. งานยกเว้นคุณสมบัติ
24. งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
25. งานเลขานุการอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา

อนิวัช แก้วจันทน์ (2552 : 2) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล เป็นกระบวนการหรือขั้นตอนในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับคนในองค์กรตั้งแต่การวางแผน สรรหา คัดเลือก จัดวางในตำแหน่ง การดูแล คุ้มครอง และการออกจากตำแหน่งงานเพื่อให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จ

ฟลิปโป (Flippo. 1971 : 4 - 7) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล เป็นการวางแผนการจัดองค์การ การอำนวยความสะดวก การควบคุมเกี่ยวกับการสรรหา การพัฒนาอัตราเงินเดือน ค่าตอบแทน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การทำบำรุงรักษาไว้ซึ่งบุคคลขององค์กร เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ขององค์กร

บีช (Beach. 1980 : 65 - 66) ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล เป็นการดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับนโยบายและโครงการเกี่ยวกับบุคคล การคัดเลือกบุคลากรฝึกอบรม การกำหนดสิ่งตอบแทนต่าง ๆ การเสริมสร้างแรงจูงใจการปฏิบัติงาน การสร้างภาวะผู้นำ ตลอดจนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานในองค์กรหรือหน่วยงาน

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคล เป็นขั้นตอนในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในสถานศึกษา เพื่อวางแผนการจัดการ การอำนวยความสะดวก การควบคุมเกี่ยวกับการสรรหาบุคคลเพื่อให้สถานศึกษามั่นใจว่ามีบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีจำนวนเพียงพอกับการปฏิบัติงานและการพัฒนาบุคคลเพื่อให้องค์กรมีประสิทธิภาพบรรลุผลสำเร็จ

4. การบริหารทั่วไป

สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2549 : 112) ได้กำหนด การบริหารทั่วไปเป็นงานที่ไม่ใช่ภารกิจหน้าที่หลักแต่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาในการให้บริการแก่หน่วยต่าง ๆ ของสถานศึกษา ให้สามารถดำเนินไปตามจุดหมายที่ต้องการหรือที่ได้วางไว้

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 31 - 32) ได้กำหนด การบริหารทั่วไปเป็นขอบข่ายการบริหารทั่วไป ได้แก่

1. การพัฒนาระบบ และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
2. การประสานงาน และพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
3. การวางแผนการบริหารงานการศึกษา

4. งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบาย และแผน
5. การจัดระบบการบริหาร และพัฒนาองค์กร
6. การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
7. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
8. การดำเนินงานธุรการ
9. การดูแลอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม
10. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
11. การรับนักเรียน
12. การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา
13. การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
14. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
15. การทัศนศึกษา
16. งานกิจการนักเรียน
17. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
18. การส่งเสริม สนับสนุน และประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร
หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
19. งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 54 - 58) ได้กำหนดการบริหาร
ทั่วไป เป็นขอบข่ายภารกิจในการดำเนินงาน ได้แก่
 1. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
 2. การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
 3. การวางแผนการศึกษา
 4. งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
 5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
 6. การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
 7. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
 8. งานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา
 9. การดำเนินงานธุรการ ด้านเงิน การคลัง บัญชีและพัสดุ
 10. การอำนวยความสะดวกด้านบุคลากร
 11. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
 12. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

13. การรับนักเรียน
14. การจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา
15. การอำนวยการและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย
16. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
17. การทัศนศึกษา
18. การส่งเสริมกิจการนักเรียน
19. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
20. การส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคลชุมชน องค์กรหน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
21. งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น
22. งานกำกับดูแลสถานศึกษา ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงาน
23. การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน

บราวน์ (Brown. 1993 : 243) ได้กล่าวว่า การบริหารทั่วไปเป็นการบริหารหน่วยงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายหรือตามที่ต้องการงานบริหารทั่วไปในสถานศึกษาจึงเปรียบเสมือนส่วนที่คอยประสานงาน หรือคอยสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่กำหนดด้วยความราบรื่น

แคนโดลิ และคณะ (Candoli and et al. 1992 : 7) ได้กล่าวว่า การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดเตรียมหรือการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ทั้งให้บริการต่าง ๆ แก่ระบบสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารทั่วไป เป็นการดำเนินงานของสถานศึกษาในการให้บริการแก่หน่วยต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการงานบริหารทั่วไปในสถานศึกษาจึงเปรียบเสมือนส่วนที่คอยประสานงาน และสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 7) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ให้มีคุณภาพมาตรฐานระดับสากลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุดในตนเอง มีความรู้และทักษะที่แข็งแกร่ง และเหมาะสมเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ระดับสูงขึ้นไป และการดำรงชีวิต

ในอนาคต มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบ และกระบวนการจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานทั้งระบบ ให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลกให้สำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมเร่งพัฒนาความแข็งแกร่งทางการศึกษาให้ผู้เรียนทุกระดับทุกประเภทรวมถึง เด็กพิการ และด้อยโอกาส มีความรู้ และทักษะแห่งโลกยุคใหม่ควบคู่กันไป โดยเฉพาะทักษะ การอ่าน เขียน และการคิด เพื่อให้มีความพร้อมเข้าสู่ การศึกษาระดับสูง และโลกของการทำงานที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายไว้ว่า 1) เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีการปรับปรุงกระบวนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพ 2) พัฒนา ความแข็งแกร่งทางการศึกษา ให้ผู้เรียนทุกระดับทุกประเภท รวมถึงเด็กพิการและด้อยโอกาส มีความรู้และทักษะแห่งโลกยุคใหม่ควบคู่กันไป 3) ปรับปรุงระบบสนับสนุนการจัดการศึกษา ที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน มีการประสานสัมพันธ์กับเนื้อหา ทักษะ และกระบวนการเรียน การสอน 4) ยกกระดับความแข็งแกร่งมาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหารสถานศึกษาให้ครูเป็นผู้ที่มี ความสามารถและทักษะที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) สร้างระบบให้สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเป็นองค์กรคุณภาพที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพ 6) พัฒนาโรงเรียนให้เป็น องค์กรที่มีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ชัดเจน และสามารถจัดการเรียน การสอนได้อย่างมีคุณภาพ 7) สร้างระบบการควบคุมการจัดการการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่มี ข้อมูลสารสนเทศ 8) สร้างวัฒนธรรมใหม่ในการทำงาน มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ ปรับปรุงระบบของโรงเรียนให้เป็นแบบร่วมคิด ร่วมทำ การมีส่วนร่วม และการประสานงาน 9) ปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคคล มุ่งเน้นความถูกต้อง เหมาะสม และเป็นธรรม 10) มุ่งสร้าง พลเมืองดีที่ตื่นตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ และทำให้การศึกษานำการ แก้ปัญหาสำคัญของสังคม 11) ยกดับคุณภาพสถานศึกษาที่พัฒนาประสิทธิภาพการศึกษา เพื่อไม่ให้ผู้เรียนต้องเสียโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการทำงาน ที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความแข็งแกร่ง ทางการศึกษาให้ผู้เรียนทุกระดับทุกประเภท

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

ดีลันซี (Delaney. 2000 : 349) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในกระบวนการตัดสินใจในหลักสูตรการเรียนระดับเขต พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนต่อการกำหนดหลักสูตรการสอนของโรงเรียน มีผลต่อวิสัยทัศน์นักการศึกษา และมี

ความคิดเห็นแตกต่างกัน การใช้วิธีสื่อสารที่เหมาะสม และการสื่อสารสองทางจะเกิดประโยชน์ในกระบวนการตัดสินใจ และทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งในโรงเรียน

โกลด์ (Gold. 2000 : 295) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การให้ชุมชนในเขตพื้นที่การบริการของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า การปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนในเขตเมืองครอบคลุมไปถึงความต้องการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และนักการศึกษา ชุมชนมีรายได้ต่ำ จะมีปัญหาในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีผลต่อความร่วมมือในการจัดการศึกษา

ไพรเออร์ (Pryor. 2005 : 193 - 203) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การระดมกำลังการมีส่วนร่วมของชุมชนสังคมเมืองสำหรับการจัดการเรียนการสอนในชนบท กรณีศึกษาประเทศกานา พบว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนเกิดจากความต้องการของชุมชน โรงเรียนควรจะกระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการพยายามสร้างความร่วมมือมากกว่าการหวังพึ่งให้ชุมชนเข้ามาช่วยพัฒนาโรงเรียน

งานวิจัยในประเทศ

อุดร บัวสูง (2550 : 52 - 53) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอตาพระยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอตาพระยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอตาพระยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สันติสุข อยู่สุข (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คราวุธ หงษ์วิเศษ (2553 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ในเขตตำบลแหลมกลัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของผู้ปกครองและผู้นำชุมชนในเขตตำบลแหลมกลัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราดในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน

อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบริหารทั่วไป ด้านวิชาการด้านบริหารงานบุคคลและด้านงบประมาณ 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วม ในการบริหารสถานศึกษาของผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ในเขตตำบลแหลมกลัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต จําแนกตามเพศ สถานภาพ และวุฒิการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประเมิน ทองพร้อม (2553 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต จําแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นบุคคลภายในและบุคคลภายนอกโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต จําแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาขนาดใหญ่โดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชลฤดี คำสัตย์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จําแนกตามประสบการณ์ ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การเปรียบเทียบการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จําแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) การเปรียบเทียบการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีจําแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ

รุสดีย์ คอหะ (2556 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาอิสลามแบบเข้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐดังกล่าวข้างต้น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐดังกล่าวข้างต้น เมื่อแยกตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน และระดับการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในด้านการบริหารงานวิชาการนั้นให้สถานศึกษาควรมีการจัดประชุมหารือกับคณะกรรมการสถานศึกษาในด้านการบริหารงานงบประมาณให้คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้งบประมาณในด้านการบริหารงานบุคคล คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการผลักดัน สรรหา และพัฒนาบุคลากร ในด้านการบริหารงานทั่วไป คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานต่าง ๆ ของโรงเรียน ตลอดจนจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่เหมาะสมสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน

พชรภรณ์ สิงห์สุรี (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันไม่แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติ

จันทงค์ แก้วเนื้ออ่อน (2559 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ประกอบด้วย ขนาดใหญ่ และขนาดเล็กในภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษาในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพได้โดยการให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี